

Museum
Leuven

**HAAL EEN
KUNSTWERK
IN HUIS!**

En wat voor één!

Dit kunstwerk heeft in het museum een zaal helemaal voor zich alleen.

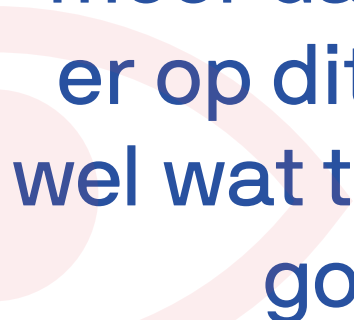
Wil je het bezoeken?

Dan moet je eerst de grote trappen oplopen, tientallen beelden en schilderijen links laten liggen en op het einde van een lange gang, in een uithoek van het museum, vind je een kamertje met dit bijzonder ding.

Waarom hangt het daar?

Zie je dat het uit verschillende kleine scènes bestaat? Wel meer dan 100 mensen staan er op dit ene paneel. Je hebt wel wat tijd nodig om iedereen goed te bekijken.

Wist je dat mensen langer naar een kunstwerk kijken als ze kunnen zitten? Daarom staat er een gigantische zetel voor dit ene schilderij.

Als je nu denkt
“Leuk.... maar het ziet er toch
ook wat raar uit en het is zelfs
een beetje stuk.”

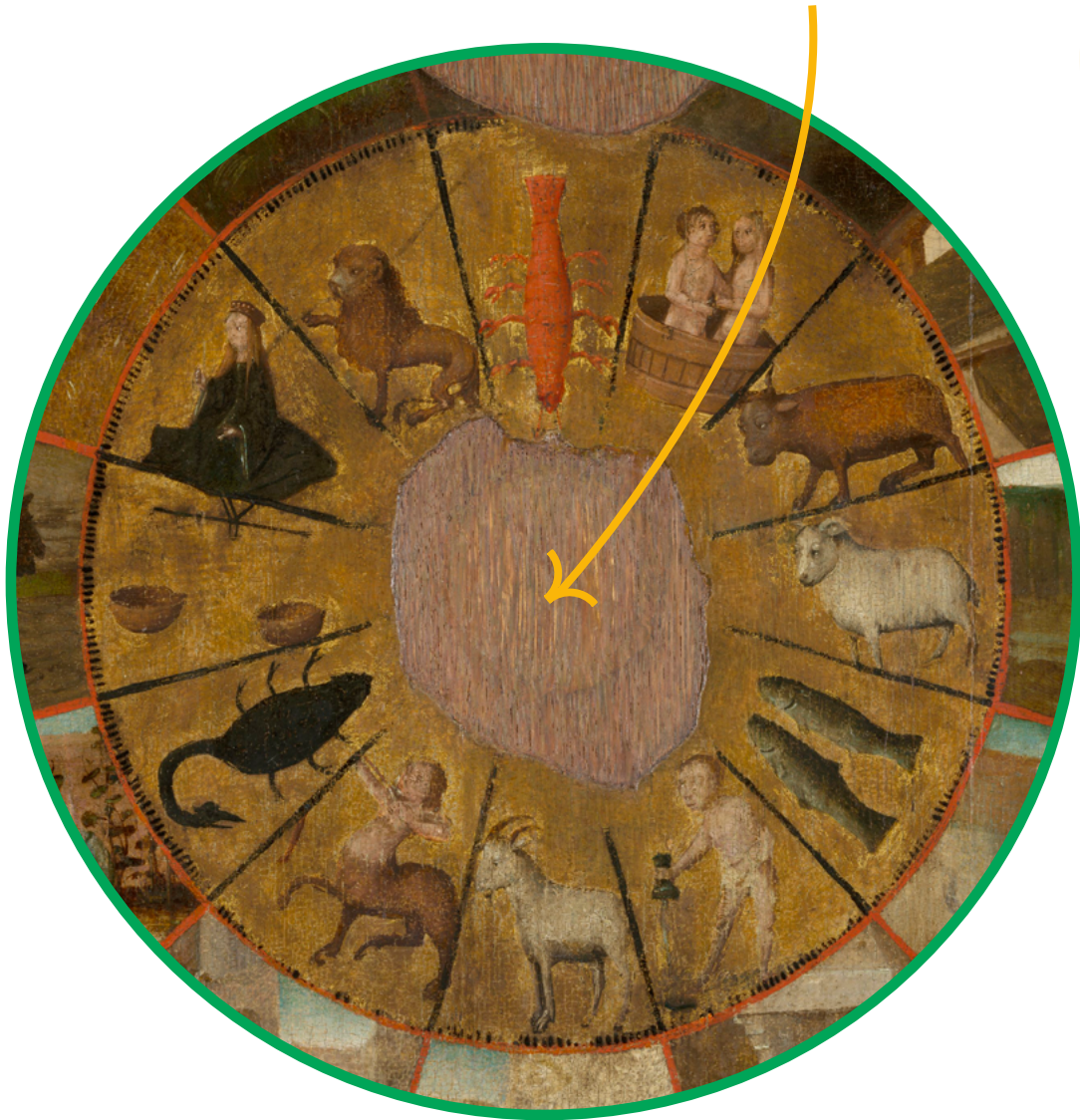
Lees dan vooral verder.

Want dit is niet zomaar een
schilderij: het is ook een klok mét
kalender, een to do lijst voor een
heel jaar, én planetenwegwijzer.

Het heet dan ook: de
Kalenderwijzerplaat. Tadaaaa!

Maar helaas pindakaas:
de klok en de wijzers
zijn verdwenen.

Waar ze zijn of hoe het eruitzag,
weet niemand.

1. **Mysterieus meesterwerk**

Het schilderij heeft nog wel wat geheimen. Zoals...

Waarom is er een tweede gat?

Sommige bollebozen denken dat er een tweede klok was om de stand van de maan aan te duiden. Maar eigenlijk weten we het niet. Wat denk jij?

*Psst... als je wil weten wat een meesterwerk is: lees dan ook 'kunstblaadje 1' **Hierzo!***

1.

Wie heeft het gemaakt?

In de middeleeuwen lieten schilders zelden hun naam achter op een kunstwerk. De kunstenaar gaf ons misschien wel een tip. Zou dit zijn werkplaats kunnen zijn? En is dat de klokkenmaker?

1.

Bij wie hing dit aan de muur?

De kunstenaar heeft dit niet voor zichzelf gemaakt. Iemand heeft dit kunstwerk besteld. Wie dat was, weten we niet. Waarschijnlijk hield die persoon heel erg van uren, dagen, maanden, seizoen...

En waarschijnlijk had hij of zij een hekel aan te laat komen.

Wat weten we dan wel?

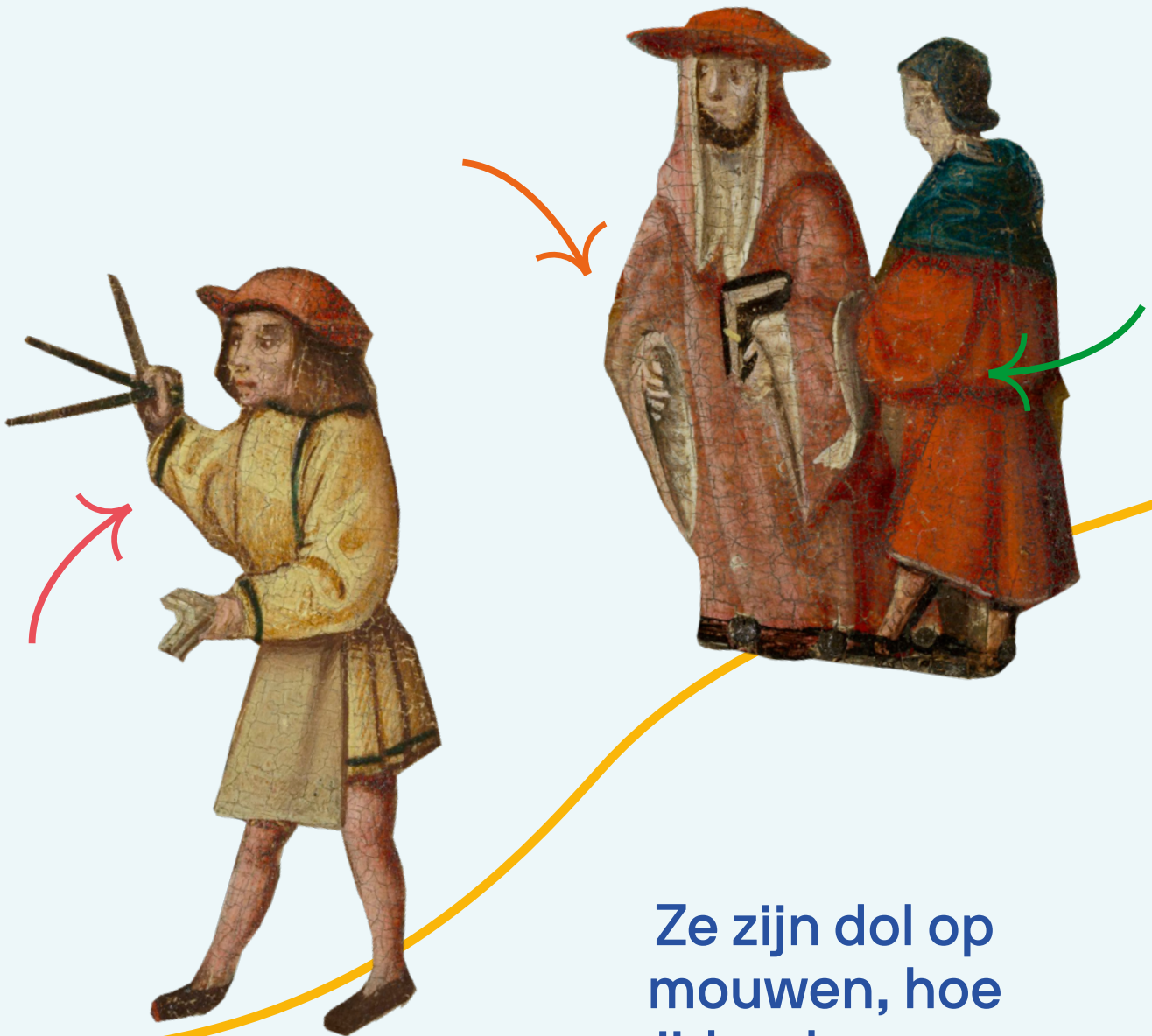
Wanneer het gemaakt is.

Dit schilderij katapulteert je zo naar de middeleeuwen! Rond 1500 om precies te zijn. Dat weten we doordat de mensen op het schilderij kleren dragen die toen erg hip waren. Het is een modemagazine uit die tijd.

1.

Kijk maar!
Welke outfit verkies jij?
En waarom?

Ze zijn dol op
mouwen, hoe
wijder de mouw,
hoe liever!

1.

Vrouwen dragen een kapje in plaats van een hoed. En dragen altijd lange rokken, zelfs in de zomer.

De hoed mag groot en gek zijn!

1.

Het is super hip om je linker- en rechterkous een andere kleur of patroon te geven.

Voor de mannen mag het strak zijn! Als je hard moet werken, is dat makkelijker.

1.

Waarvoor de kalenderwijzerplaat gebruikt werd.

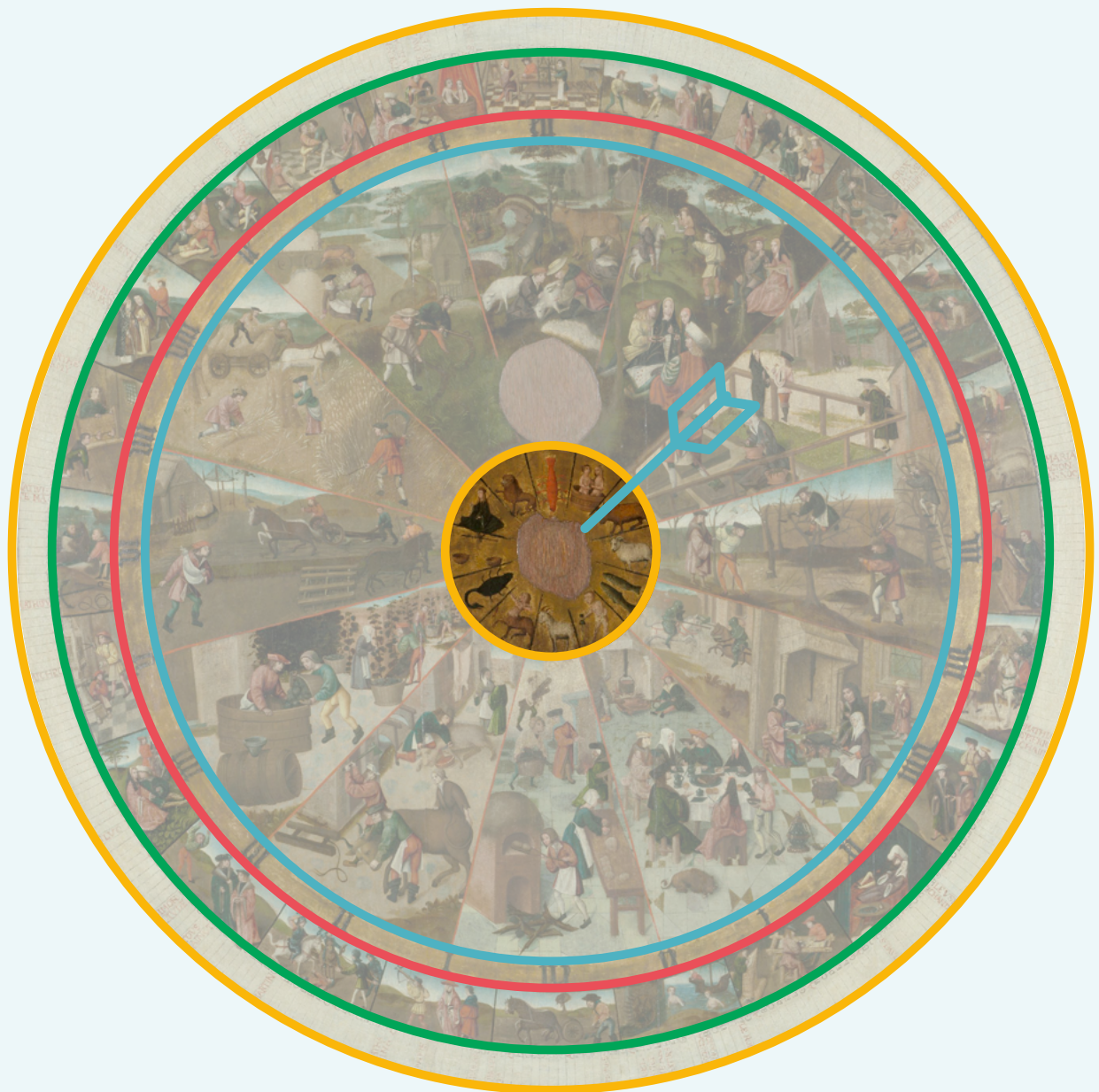
Elke cirkel op het schilderij heeft iets te maken met tijd. Voor iemand uit de middeleeuwen stond tijd gelijk aan wat er in de natuur gebeurde. Een koude, donkere winterdag zag er heel anders uit dan een zonnige zomerdag.

Deze kalenderwijzerplaat toont ons hoe mensen in de middeleeuwen leefden: wat ze deden, wat ze aten, hoe ze eruit zagen.

2. Het kunstwerk binnenstebuiten

We gaan op reis in het kunstwerk.

2.

Probeer
zoveel
mogelijk
dingen
te
herkennen.

Doen deze
twaalf
figuren een
belletje rinkelen?

Het zijn de tekens van de dierenriem.
Welk teken of sterrenbeeld bij jou hoort,
wordt bepaald door je geboortedag.
Verjaar je bijvoorbeeld op 1 januari,
dan ben je een steenbok. Steenbokken
zouden hele koppige mensen zijn.
Denk je dat dat waar is?

2.

Sommigen geloven namelijk dat je sterrenbeeld je karakter en je toekomst bepaalt.

Wil je graag weten wat deze dag voor jou in petto heeft? Lees je horoscoop en vul de ontbrekende woorden in!

Steenbok (22 december – 19 januari)

Ontbijt, brunch, lunch, vieruurtje of diner? Vandaag staan jouw smaakpapillen op scherp. Een ideale dag om in de keuken de handen uit de mouwen te steken en jezelf en je huisgenoten te ... met je kookkunsten. Maak eens een ... of ... . het zal nog nooit zo gesmaakt hebben. Maar pas op voor Stieren en Rammen want zij kunnen roet in het eten gooien!

2.

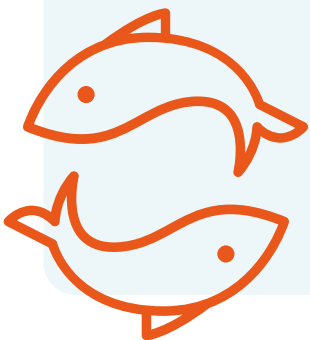
Waterman (20 januari – 19 februari)

Er hangt liefde in de lucht. De sterren zorgen vandaag voor extra vlinders in de buik. Zorg voor een verrassing zoals een ... of ... Een cadeau recht uit het hart: daar zal die ene persoon ... van worden.

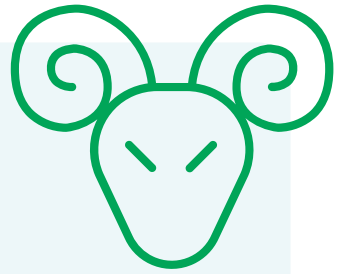

Vissen (20 februari – 20 maart)

De sterren staan voor jou op één lijn. Het wordt een heuse geluksdag vandaag. Grijp je kans om die dingen te doen die soms durven te mislukken: speel ... of maak ... Je huisgenoten zullen ... zijn.

2.

Ram (21 maart – 19 april)

Rammen zijn vandaag best extra voorzichtig en lief voor huisgenoten. Een ongelukje is snel gebeurd en je maakt ook best geen ruzie met Steenbokken, Kreeften, Leeuwen, Schorpioenen of ... Slaag je hierin? Dan zal je de rest van de week beloond worden met ...

Stier (20 april – 20 mei)

Stieren zijn echte fijnproevers maar lusten meestal geen ... en ... Vandaag is een goede dag om iets te eten wat je normaal niet zo lekker vindt. In combinatie met iets wat je erg graag eet bv. ... kunnen de sterren vandaag een handje helpen.

2.

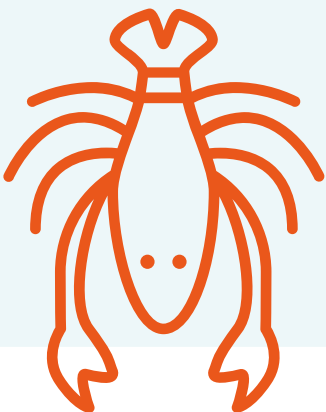
Tweelingen (21 mei – 20 juni)

Tweelingen missen vandaag extra hard hun beste vriend of vriendin. Je bent dan ook een tweeling: alleen zijn is voor jou niet zo makkelijk. Bezorg die andere persoon een ... dag door te ... of ...

Kreeft (21 juni – 22 juli)

De sterren en de maan schijnen deze nacht extra hard voor jou en brengen je snel naar dromenland. Zorg wel voor een ontspannende activiteit zoals ... voor het slapengaan. Het wordt een ideale nacht om je dromen te ...

2.

Leeuw (23 juli – 22 augustus)

Leeuwen houden erg van spelletjes en winnen altijd met ... Vandaag staat het geluk aan jouw kant: een ideale dag om ... te spelen en te winnen vandaag. Maar pas op als je het opneemt tegen een Weegschaal, Maagd, Waterman of Steenbok!

Maagd (23 augustus – 22 september)

Jij hebt vandaag wel wat rust verdiend na dat harde werk. Een ideale dag om even te ... of ... Je huisgenoten zullen je met veel plezier in de watten leggen met ... of ... Maar vergeet niet dankjewel te zeggen anders levert dat pech op de komende dagen.

2.

Weegschaal

(23 september – 22 oktober)

Wegenschalen doen er goed aan om vandaag hun beste beentje voor te zetten. De sterren staan ideaal om een huisrecord te breken. Om ter eerst ... of om ter meest ... Het zal je vandaag wonderwel lukken maar pas voor Leeuwen, Kreeften en Stieren! Zij zouden jouw plannen kunnen saboteren!

Schorpioen (23 oktober – 21 november)

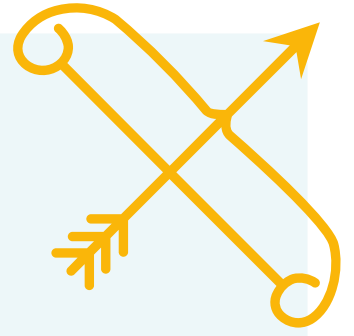
Schorpioenen maken vaak erg veel rommel maar kunnen ook heel goed ... Het is een ideale dag om wat orde te brengen in de chaos. Je zal beloond worden met het terugvinden van ... en na dat harde werk kan je best ...

2.

Boogschutter

(22 november – 21 december)

*Boogschutters schieten altijd raak!
De sterren hebben vandaag op jou
gemikt en raak geschoten. Alles wat
je vandaag onderneemt, zal een
groot succes worden. Doe ... of ga
... Maar pas op voor Weegschalen,
Vissen, Leeuwen en ... want zij kunnen
dwarsliggen.*

2.

Ook benieuwd naar morgen? Bedenk zelf wat er de komende dagen zal gebeuren.

Schrijf of teken voor elke huisgenoot een persoonlijke horoscoop en leg het klaar bij het ontbijt.

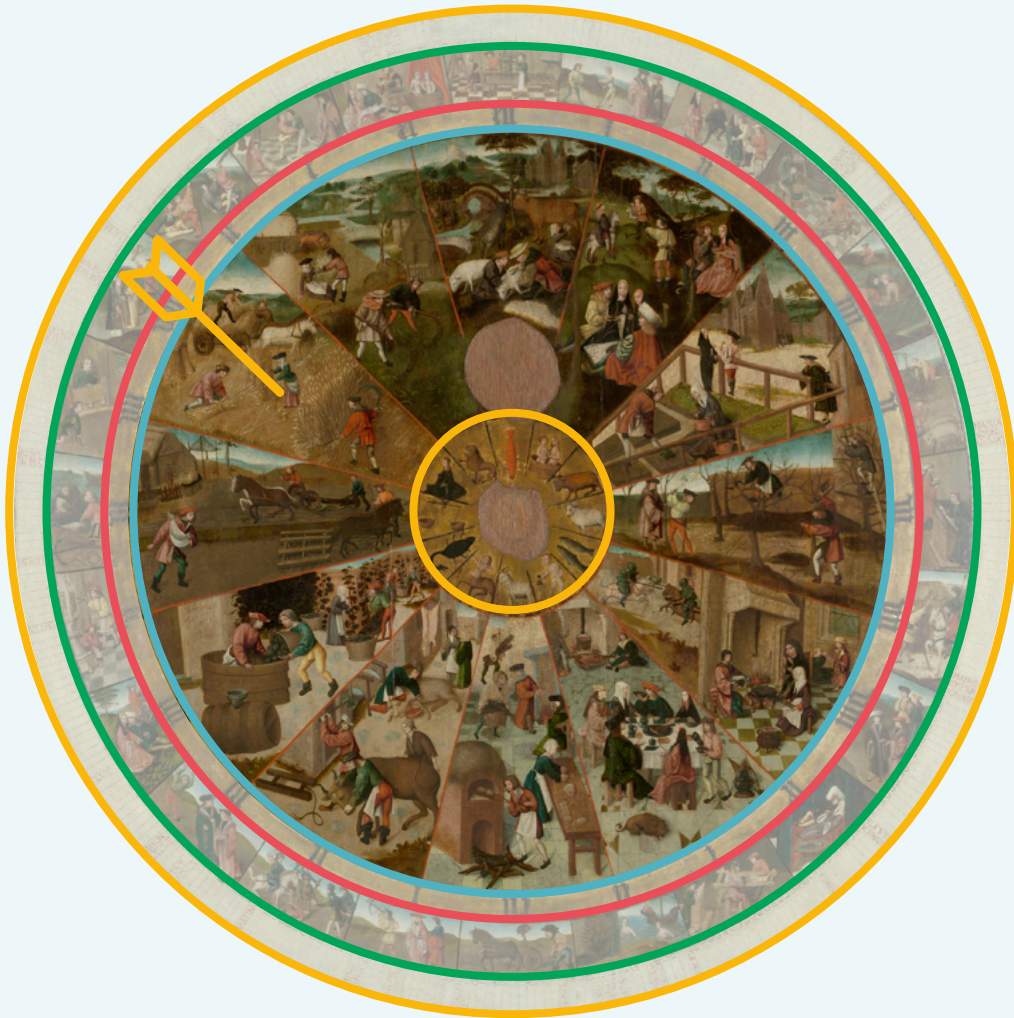
Heb je inspiratie nodig? Druppel dan wat koffie of donkere thee op een wit blad en probeer iets te ontdekken in de vlek.

Wat zie je? Is het goed of slecht nieuws...?

Je kan met koffiespatten ook prachtige tekeningen maken. [Kijk maar!](#)

2.

De grootste cirkel gebruikte de schilder om **de maanden** van het jaar te tonen. Elke maand staat er iets anders op de planning. Meestal veel werk. Soms ook feest!

2. LENTE

Maart

Vijf mannen in een boomgaard.

Vier van hen halen gevaarlijke toeren uit en klimmen in de hoogste takken van de bomen. Aan het begin van de lente moet er gesnoeid worden. De man die er naar staat te kijken is de landheer.

April

De lente is nog pril.

Het is veel werk om voldoende fruit en groenten te kweken. In het omheinde tuintje zie je een man de aarde omspitten en een vrouw die de planten verzorgt. De eigenaar van de moestuin leunt tegen het hek en houdt een oogje in het zeil.

2.

Mei

In de maand mei leggen alle vogels een ...

De maand mei is de liefdesmaand. We zien mannen en vrouwen op het gras zitten. Het lijkt wel een gezellige picknick. Zouden ze verliefd zijn? Ze passen best wel op want echter hen wordt er gejaagd!

**Wat doe jij in de lente?
Schrijf het hier.**

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ZOMER

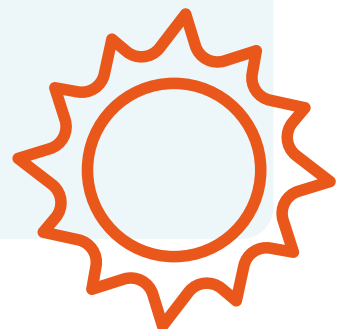
Juni

Tijd om er wat dieren bij te halen. De schapen worden deze maand geschoren. Van de wol maken ze warme kleren. En om lekkere melk te kunnen drinken, moeten de koeien gemolken worden.

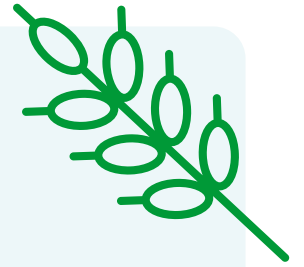

Juli

Deze maand wordt er hard gewerkt in de brandende zon. Het hooi (gedroogd gras) wordt met een zeis afgesneden en verzameld. Dat hooi eten de dieren op en het houdt hen ook warm in de winter.

2.

Augustus

Tijd voor zomervakantie is er niet. Deze maand wordt het graan geoogst. Zonder graan: geen brood! Erg belangrijk dus. Het koren wordt verzameld, in bussels gebonden en rechtop geplaatst. Twee boeren laden die bussels op een wagen.

***Wat doe jij in de zomer
Schrijf het hier.***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. HERFST

September

Tijd om te zaaien!

Twee boeren steken de handen uit de mouwen om alle zaadjes in de grond te krijgen. Dat gekke ding dat aan het paard hangt is een eg. Voor het zaaien maakt het de grond mals en nadat er gezaaid is, gebruik je het om de zaden te bedekken.

Oktober

Tijd om te drinken! Mannen en vrouwen zijn druk bezig met het verzamelen van druiven in grote manden. In een grote kuip worden al die druiven geplet door erop te stampen. Het sap komt in de grote ton vooraan terecht. Zou je die

*voetensmaak
proeven in de
wijn?*

2.

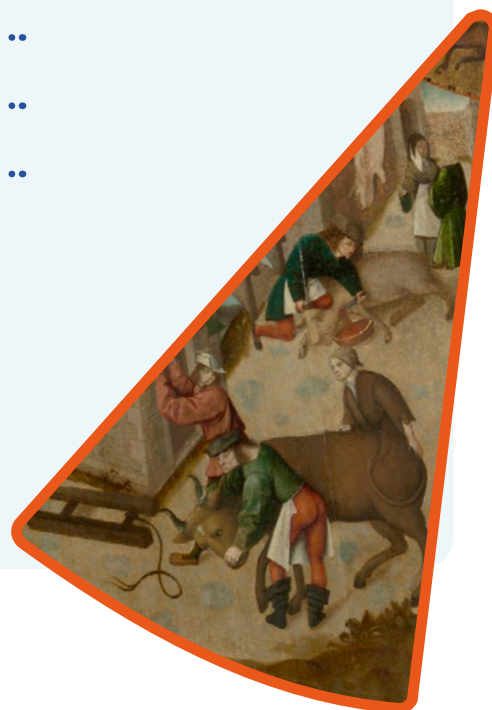
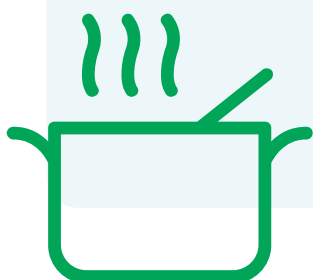
November

Tijd om te eten! Je hebt voldoende vlees nodig om de winter door te komen. De dikke os en het vette varken worden geslacht. Van de huiden maken ze leer en het vlees eten ze op: ook de oren, neus, staart... zelfs de hersenen.

Wat doe jij in de herfst?

Schrijf het hier.

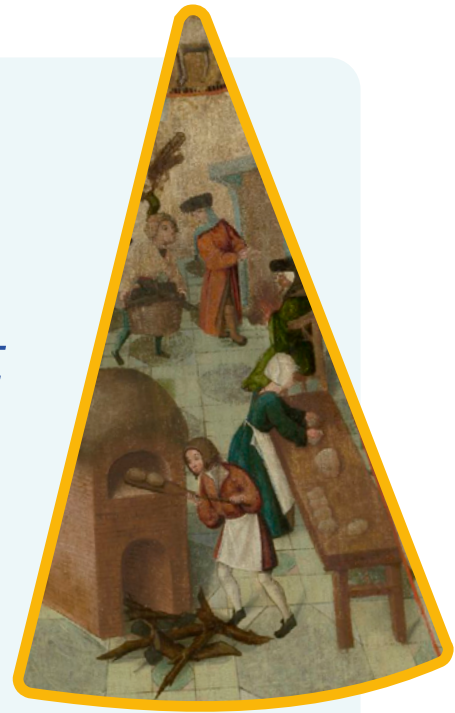
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. WINTER

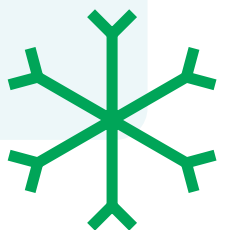
December

Tijd om brood te bakken! Het deeg wordt gekneed en het deeg schuift in de oven. Het wordt koud buiten en daarom warmen enkele mannen zich aan het haardvuur.

Januari

Net zoals wij, vieren de middeleeuwen het nieuwe jaar. Drie mannen en drie vrouwen zitten aan tafel en eten hun buikje rond. In de open haard wordt een kip aan het spit gebraden en rechts op de grond staat een grote wijnkoeler met 'blotevoetenwijn'. Zelfs de hond viert mee en kluift op een been.

2.

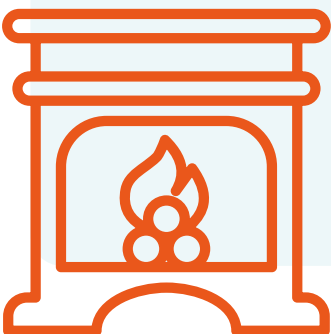
Februari

Het blijft nog even koud buiten. Mensen warmen zich aan het haardvuur terwijl een vrouw wafels bakt. Ze houdt een wafelijzer boven het vuur en voor haar voeten staat een kookpot gevuld met deeg. Een man en kindje smullen van de versgebakken wafels.

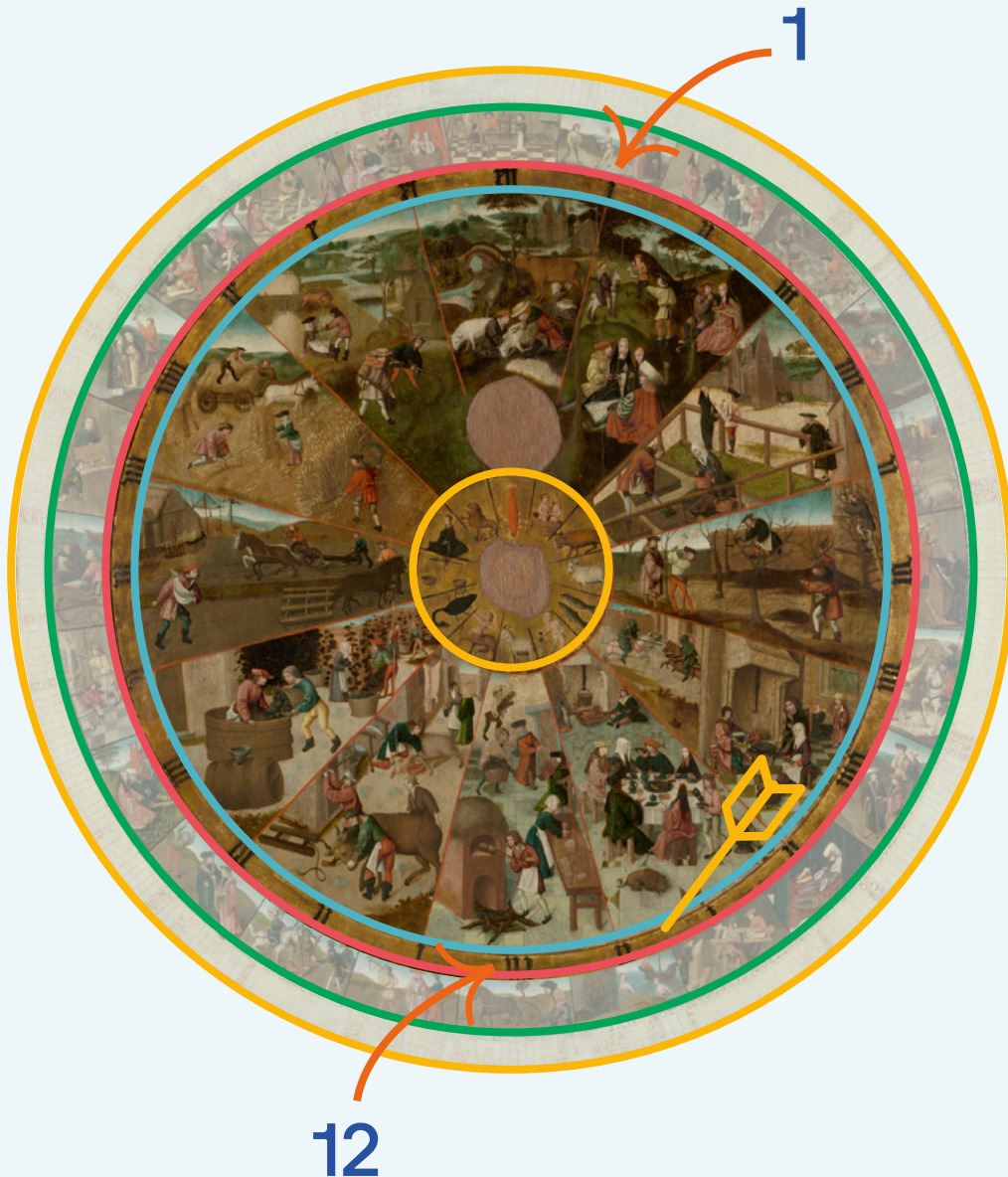
***Wat doe jij in de winter?
Schrijf het hier.***

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2.

Om de klok van deze kalenderwijzerplaat te kunnen lezen, had je ook cijfers nodig. Hier schilderde de kunstenaar de **uren** van de dag in Romeinse cijfers. Kan je de getallen lezen? Hij schilderde er 24: één voor elk uur van de dag.

2.

Een tip! $I = 1$ $V = 5$ $X = 10$

Kijk jij vaak naar de klok? Heb je een idee hoeveel klokken jullie thuis hebben? Heb je ze ooit al geteld? Vind je dat de tijd sneller of trager gaat als je thuis bent? En wat gebeurt er met de tijd als je je verveelt?

De meeste middeleeuwers hadden geen klok in huis maar misschien wel **een zandloper**. Dat is veel makkelijker om zelf te maken. Probeer het zelf!

Wat heb je nodig?

- twee plastic flesjes
- een stukje karton
- zand of iets wat je kan fijnmalen
bv. fijngestampte eierschalen
- tape

2.

Hoe maak je het?

- *Knip uit het karton een rondje dat precies tussen de openingen van de flesjes past*
- *Maak in het stukje karton een gaatje (hoe groter, hoe sneller het zand er doorloopt!)*
- *Stop wat zand (of iets anders) in één van de twee flesjes*
- *Leg het stuk karton hierop en zet het tweede flesje ondersteboven op het andere*
- *Plak het middenstuk goed vast met tape*

2.

- *Test je zandloper door hem om te draaien*
- *Haal er een chronometer bij om te weten hoe lang het duurt voordat al het zand in de onderste fles zit*
- *Kies waarvoor je de zandloper gebruikt bv. om je tanden te poetsen, huiswerk te maken, een verhaal te vertellen, een spel te spelen...*

2.

Dit zou je misschien niet verwachten maar deze scènes gaan over **de planeten**. Net zoals je verjaardag een invloed heeft op wie je bent, geloofden de middeleeuwers dat planeten dit ook deden.

2.

Hier zie je de planetenkinderen. Het zijn mensen, beroepen en bezigheden die de toverkracht van een planeet tonen. Kijk maar!

Dit koppeltje heeft geluk! Met wat hulp van de planeet Venus vonden ze de liefde. Het lijkt wel of ze op het punt staan elkaar te kussen...

Mensen in de middeleeuwen kenden zeven planeten: Saturnus, Jupiter, Mars, Venus, Mercurius, de zon en de maan. Vier daarvan schilderde de kunstenaar in de hoeken van het schilderij. Niet als planeet: hij maakte er mensen van.

2.

Die romantische planeet Venus: die zag er zo uit volgens de kunstenaar. Een jonge, naakte vrouw met in haar handen een spiegel en een bos bloemen.

Denk je nu: “*De zon en de maan zijn toch geen planeten?*” Dan heb je het helemaal juist. Maar dat wisten ze toen nog niet. Voor hen was de aarde het centrum van het heelal. De zon, de maan en alle planeten draaiden errond .

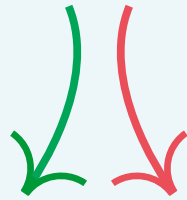

2.

Nu weten we dat enkel de maan rond ons draait en die doet daar een **MAAND** over. In de middeleeuwen wisten ze al hoe belangrijk de maan is voor de aarde. Hij is onze dichtste buur en een goede vriend. Zonder maan geen eb en vloed.

Ga je soms zwemmen, bootje varen of in bad? Dan kan je best wat hulp van de maan gebruiken, dachten de middeleeuweners.

2.

Deze weken kunnen we zo goed als nergens heen. Behalve naar de maan. Dat doe je simpelweg door naar buiten te kijken als het donker is. Wist je dat iedereen ter wereld, waar je ook woont, de maan kan zien? Heb je al eens een volle maan gezien? Of een maansverduistering?

Ook kunstenaars denken na over de maan. Wat zou je horen, zien en voelen op die grote bol ver weg?

2.

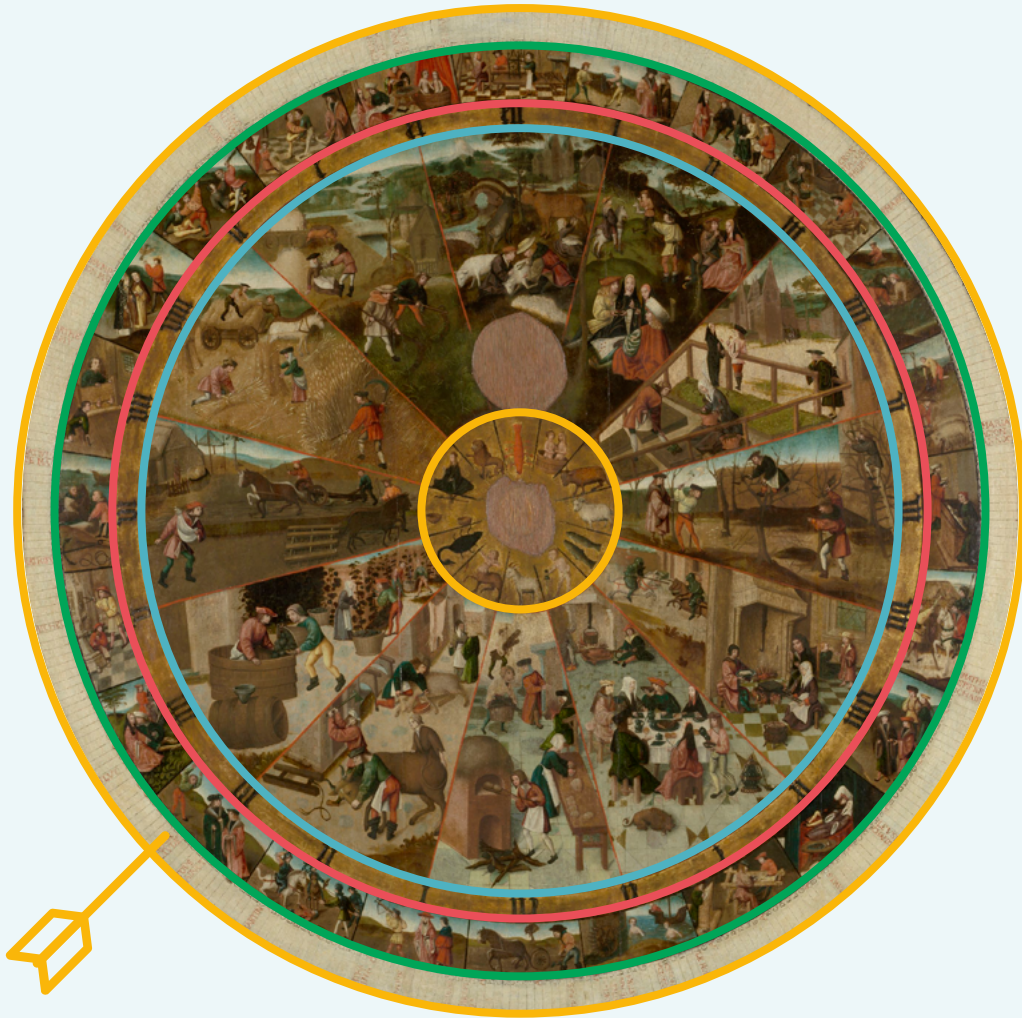
Beethoven schreef een muziekstuk over de maneschijn. Dit is hoe de maan zou klinken, mochten we hem kunnen horen. Benieuwd? Typ dan in een zoekmachine: **Maanlichtsonate** en luister.

TIP

Ga deze avond op zoek naar de maan en luister terwijl naar dit muziekstuk.

2.

In de laatste cirkel schilderden de kunstenaar een jaarkalender. 365 dagen om juist te zijn. De zondag kan je herkennen aan een rode A en de feestdagen staan in het rood.

3. We schrijven geschiedenis

Een kunstwerk is een manier om in de tijd te reizen: het vertelt ons iets over hoe het leven was in een andere tijd.

Je weet het misschien nog niet maar wat je nu meemaakt en wat er gebeurt in de wereld, komt ooit in de geschiedenisboeken terecht. Daar gaan bollebozen veel over nadenken en slimme dingen over schrijven.

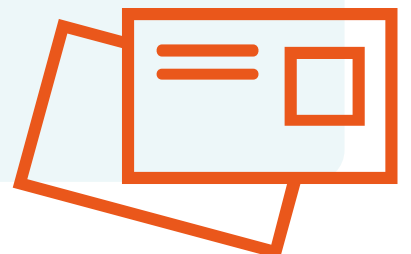
Help je de mensen in de toekomst een handje?

3.

Maak dan een tijdscapsule die toont hoe jij en je familie deze periode hebben beleefd. Dat kan alles zijn: een brief, een tekening, foto's, krantenknipsels, recepten, ...

Steek het veilig weg en verzegel het. Je kan erop schrijven **WANNEER** de capsule geopend mag worden en door **WIE**. Verstop het op een plek waar je het lang en veilig kan bewaren.

groetjes
uit M!

Colofon

Tekst en concept: M Leuven

Vormgeving: Helena Vereycken

Beeldverantwoording: Anoniem (Zuidelijke Nederlanden)

Kalenderwijzerplaat, 125,6 x 123,4 cm, olieverf op hout, omstreeks 1500.

© www.lukasweb.be - Art in Flanders vzw, foto Dominique Provost

zaalzicht M Leuven: Dirk Pauwels

Iconen: *Eye Icons* by Vicons Design, *Closed eyes* by Alina Oleynik, *Paperclip* by Bruno Bosse, *brush* by ibrandify, *Night* by Bartama Graphic, *Portrait* by Ben Davis, *Fashion icon* by Philipp Petzka, *Search* by Richard Schumann, *foot prints* by Icongeek26, *explore* by Jugalbandi, *constellation* by Pham Duy Phuong Hung, *Horoscope icons* by JohnnyZi, *Coffee* by Andrejs Kirma, *Calendar* by iconsmind.com, *plants* by iconesia, *give love* by Christian Wad, *Bird* by Iconic, *Pen* by designer expert, *Pencil* by Vectors Point from the Noun Project, *sun* by Bartama Graphic, *Grain* by rivercon, *leaf* by Vectorstall, *cooking* by Vectors Market, *fork* by Najaya Design, *Winter* by Landan Lloyd, *fireplace* by Vectors Point, *hourglass* by Aya Sofya, *clock* by AliWijaya, *Scissors* by Maxim Kulikov, *Planet* by Nook Fulloption, *Earth* by IYKON, *Full Moon* by Alex Furgiuele, *Music* by DinosoftLab, *Book* by Vectors Point, *Jar* by Deemak Daksina, *twin letters* by Elisa Willy from the Noun Project